

Men ziet het: er wordt hier althans naar één man met meer of minder duidelijkheid heen gewezen. Omdat van dezen éénen broeder — die na door mij ingesteld onderzoek de heer L. J. de Rover, Voorhoutweg 2, Rijnsburg, bleek te zijn — verklaard werd, dat hij een voorbeeld was van de „overwaardeering“, hetgeen ik zoo maar niet aanvaardde, noch zoo maar zonder eenig controleerbaar bewijs publiceren wilde, heb ik de O. gezegd, dat hij nog één week wachten moest, omdat ik eerst den door hem aangewezen inzage van zijn stuk wilde geven.

De heer De Rover schrijft mij nu het volgende:

Rijnsburg, 6 Juni 1938.

Hooggeachte Professor Schilder,

Hartelijk dank voor het ingezonden stuk van de O., dat U mij ter inzage toezond. Gaarne zou ik hierbij de volgende opmerkingen plaatsen:

1o. Wat de O. mij in den mond legt, als gesproken op de jaarvergadering van „Filippus“, is door mij gezegd noch bedoeld.

Naar aanleiding van het referaat van de W. zijn door mij de volgende opmerkingen gemaakt.

De W. wil in de tractaatjes laten spreken een Christenminister, een Christenfabrikant enz., hem laten zeggen, hoe hij het leven ziet.

Het gaat er echter niet om, hoe een Christen het leven ziet, maar wat Gods Woord zegt.

Wat heeft Gods Woord te zeggen in de concrete situatie van onzen tijd en wat heeft Gods Woord ons ieder persoonlijk te zeggen.

Om Gods Woord goed te verstaan, moeten we het recht kennen. Ook in de tractaatjes moeten we beginnen met de volle waarheid te openbaren.

Gewezen moet daarom worden op de voortgaande lijn in de Godsopenbaring. De Heilsfeiten moeten duidelijk naar voren worden gebracht. Gewezen moet daarbij worden op de betekenis daarvan bij de volvoering van Gods wereldplan, op de roeping, die daarbij tot ons komt, n.l. Gods mede-arbeiders te zijn, opdat zoo de schepping ook in ons voor God behouden worde. Geëiteld werd door mij 1 Tim. 3:16. Wat daar beschreven staat werd onlangs in „De Reformatie“, n.l. in het nummer van 27 Augustus 1937 genoemd „de eenig deugdelijke inhoud van een zendingsprediking“.

U ziet dus, dat ik de man niet ben, die uitsluitend geschiedbeschrijving wil geven. Het verbaast mij dan ook zeer, dat de O. dat uit mijn opmerkingen heeft kunnen opmaken. Heeft de O., hetgeen door mij gesproken is, soms verward met hetgeen in de middagvergadering door de K. Kulper gezegd werd in zijn referaat? Deze heeft m.i. meer gewezen op de historia revelationis, hoewel toch niemand zal kunnen beweren, dat de K. deze overwaardeert. De K. wilde bijv. al een tractaatje beginnen te schrijven over Genesis 1:1. Waarom haalt de O. in het bewuste artikel in „Credo“ niets aan uit het door mij hooggeerde referaat van de K. Kulper?

2o. De O. meent mij een stokpaardje te moeten bereiden (zie ingezonden stuk), maar dat vleesch is mij te naal. Ook ben ik niet van zins het te berijden. Overigens is het cadeau doen van hobby's onder ons meer gebruikelijk.

3o. De O. heeft op de jaarvergadering van „Filippus“, zoowel in de morgen- als middagvergadering zoo ongeveer twee armenlengten van mij af gezeten. Hij heeft geen woord ter waarschuwing laten hooren, noch in het openbaar, noch tot mij persoonlijk. Was toen de ambtelijke gehoorzaamheid, waarover de O. het heeft in het ingezonden stuk, ingesluimerd, en ontwaakte deze pas, toen de O. een artikel voor „Credo“ ging schrijven?

Wij concludeeren tenslotte, dat de O. in een artikel schrijft over de overwaardeering van de historia revelationis en dit ophangt aan een kapstok, die in de lucht hangt. Dit lijkt wel op iets van den malotierigen Don Quichotte. De bedremmelde Sancho Pansa zal zich er wel voor wachten, zulke methodes aan te leeren.

Hartelijk dankend voor de gelegenheid, die U mij geeft deze opmerkingen te maken, verblijf ik met de meeste hoogachting.

Uw dw. dr. L. J. DE ROVER.

U kunt van deze opmerking naar gelieven gebruik maken.

Tot zoover de tweede inzender, dien ik dank voor zijn informatie. Voor mijzelf kan ik nu wel volstaan met volgende opmerkingen:

1o. Van de „feiten“, die de O. constateert, is er dus nog niet één aan ons bekend. Wat dien broeder op „Filippus“ jaarvergadering betreft — het moet de heer de Rover zijn — ik lees in zijn opmerkingen niets van eenige „overwaardeering“, doch geloof, dat hij een zeer goede en ook wel noodige opmerking ten beste gaf; wie den menschen het evangelie brengen wil, moet niet geen gezegdes van levende, wandelende mede-artikelen van gister of heden komen aandragen, tenzij dan... op de manier van Paulus, die er dadelijk van overspringt naar de... historia revelationis (de Areopagusrede in Athene h.v.). Van menschen, die „de zaak afbreken“ door hun eenzijdigheid in het wijzen op de geschiedenis der Godsopenbaring is mij er dus nog niet één bekend; ik geloof integendeel, dat zij in den eersten tijd nog naar alle kanten te getuigen hebben, tegenover velen, die aan „de zaak“ nog niet eens begonnen zijn. We moeten de menschen primair niet zoozeer tot „kalnte“, als wel tot het zoeken van den goeden kijk op principiële vragen vermanen.

2o. Dat aanwijzing van fouten één der „vriendendiensten“ is, die we elkaar verschuldigd zijn, heb ik al vaak ook zelf opgemerkt. Overigens geloof ik, dat het geen vriendendienst is, als men iemand, die een heel doodgewoon gereformeerd inzicht verdedigt, onder de „kleine“ „Schildertjes“ rangschikt, zulka dan naar aanleiding van het feit, dat hij mogelijk — kweet dat niet — uit den mond van K. S. weer den elsch der Schrift in dezen heeft hooren stellen. Want er zijn er

meer, die gezegd hebben, wat K. S. in zake de openbaringshistorie weer eens naar voren bracht; b.v. Dr. A. Kuyper (zie zijn reeks „Gereformeerde Prediking“, waaruit onlangs een citaat in ons blad herdrukt is). Wee den dienaar van Christus, die het zich niet „ernstig aantrekt“, als, hetzij in de aanmoediging, hetzij in de wering van applaus, aan zijn naam en aan zijn persoon verbonden wordt, wat heel gewoon een gezonde regel der Schrift is. Wee ook het gezelschap, dat een voordrager van schriftuurlijke gedachten reeds aanstonds inlijft bij de onderstelde groep van hem, die voor die gedachte weer eens (na voorgangers van hem zelf) belangstelling vroeg. Zulk een gezelschap suggereert partijdigheid of een zekere groepspsychose, waar ze niet was, belooft zelf het gevaar, in zulke psychose gelegen, en verhindert of vertraagt den loop der waarheid Gods. „Het zijn feiten“, zegt de Overduin. Maar hij heeft er geen één kunnen noemen uit wat publiek is.

3o. Namen noemen? Och, mijn invatatie beteekende alleen maar: kom aandragen met wat publiek is. Neem b.v. preeken, artikelen; wie misstanden aanwijzen wil, moet serieus materiaal hebben. Voor al in dezen, waar het immers klaar als de dag is, dat in preeken, brochurenreeksen, referaten, etc. de goede schriftuurlijke regel door velen veronachtzaamd wordt op het onderhavige punt. Ik zelf heb ook wel namen genoemd; ik noemde onlangs nog een preek van de D. v. Dijk; ik wijs, zoonoodig, op andersoortig, maar weer publiek werk. Mijn vraag was dus niet naar een veelheid van namen, maar naar (al was 't dan maar) één symptoom der onderstelde ziekte, dat dan onder controle viel. B.v. uit „Menigerlei Genade“.

4o. Inderdaad, ik noem een opvatting, als welke de O. teekende, „zot“, de O. zelf achtte ze „dwaas“. Maar ik noem de daad van hen, die niet eens beginnen aan wat de anderen weer als elsch stellen, onverantwoordelijk. De O. gebruikte dus gerust zijn en mijn qualificatie, maar dan alleen daar waar het zin heeft. En hij zegge alsdan niet: K. S. noemt u een zot, doch: de Schrift doet het.

5o. Op die telefoongesprekken gaan we maar niet in; ook daarna en daarom schrijf ik het bovenstaande. Een „werkelijkheid onder ons volk“ zou die overwaardeering zijn? Mij is geen serieus symptoom er van bekend; wel zie ik heele reeksen van publieke „werkelijkheden“ ook onder de voorgangers van „ons volk“, die den goeden regel verwaarlozen. Een vermaning tot opening der Schrift afwijzen door de vermaning zelf als vrucht van overwaardeering te disqualificeeren, is een meer voorkomend kwaad. Het is vaak hetzelfde „gekeuvel“ als Prof. Greijdanus op ander gebied verleden week afwees in de laatste noot onder zijn hoofdartikel. Wie op het paard der gegeven toestanden rijden blijft, spreekt gauw van overwaardeering naar rechts of naar links. Een andere vraag evenwel is soms op haar plaats: of men niet het paard der gegeven toestanden, en de evenwichtspositie op dit ros verlaten moet, om het andere paard, dat de Heere ons te berijden geeft, te gaan bestijgen. Soms wordt dié elsch verhindert, tot de conscientie te spreken, doordat men het als stokpaardje van N.N. of van N.N.-tjes disqualificeert. De „overwaardeerders“ beroepen zich op K. S.? Als ik er ééntje tegenkom, hoop ik het te zeggen. Maar de niet-waardeerders beroepen zich al maar op de anti-eenzijdigheidsprekers. Wat schieten we daarmee op? Behandel de kwestie.

6o. Tot de O. zeg ik dus: wijs serieuze symptomen, en anders: „non tali auxilio“. Bewijs — dit zeg ik heel in 't algemeen — aan de al of niet onstuimige jeugd, dat ge zelf begonnen zijt aan de konkrete naleving der goede regelen, die zij soms weer leerde, en zooals ik ze in dezen opleeuw herhaaldelijk trachtte aan te geven; en wees zelf niet „al te onstuimig“ in het rubriceren en qualificeeren van „kleine“, „lanen“.

7o. Wat tenslotte de recruten betreft, die den strijd nog leeren moeten; ze hebben nog zoo heel veel nodig, om te zien waar het om gaat. Prachtige openbaringshistorische momenten worden nog steeds in sommige preeken en toespraken en brochures in het duister gelaten, terwijl min of meer geslaagde karakterbeelding en veel gepsychologiseer, en subjectivisme drukinkt of stembanden alsdan verslijten. Inderdaad — als groep zijn we in de gehoorzaamheid ten dezen nog geen meesters gebleken. En 't ongeluk is, dat sommigen denken, dat het standpunt, door anderen en door mij inzake de openbaringsgeschiedenis verdedigd, het oog aluit of leert sluiten voor het psychische moment. Natuurlijk is dat niet waar; het moet alleen maar weer op zijn eigen plaats worden gezet. Als ik over historische stoffen preek, dan moet in de scherpe teekening van de feiten, dus in het exposé van de konkrete situatie eventueel óók het psychische moment tot zijn recht komen. Maar dan evenzeer het biotische, als dat een rol speelt, het sociale, politieke, kerkelijke, maatschappelijke, enzovoort. Maar de openbaringshistorie moet in preeken over historische stoffen de eigenlijke stof zijn. We kunnen trouwens slechts daaruit bepalen, wat er nu eigenlijk gebeurd is. Heeft de frissche, maar vrijzinnige preeker Jeronimo de Vries gelijk, als hij Mozes' „visioen“ (!) van den brandenden braambosch „psychologisch“ verklaart? Alleen mijn inzicht in het wezen der openbaring, der inspiratie, der historie van Gods kerk en van den komenden Christus in Mozes' dagen, kan die vraag beantwoorden. Stel, dat de Vries Mozes' psychischen toestand zuiver geteekend had (wat ik niet geloof), dan had hij nog niets verteld van 't punt waar 't om ging: Jahwe begint zijn kerk het diensthuis uit te leiden; het nog niet vleeschgewor-

den Woord zendt zijn voorganger-middelaar aan 't werk op het pad, dat Hij zelf als Vleeschgeworden Woord eens wil betreden. Heeft Prof. van Veldhuizen gelijk als hij Petrus' visioen van het laiken met de onreine dieren „verklaart“ uit Petrus' fysieke en psychische toestand, als hij op een heelen zomerdag in 't oostersche stadje de kwade dampen inhaleert van de onreine, rottende huiden, die op 't binnenplaatsje van den Iederbereider in de zon kwalijk zijn gaan rieken, en als hij wat is gaan soezen in den heelen middag? Stel, dat hij gelijk heeft (wat ik niet zou willen beweren), wat heeft hij me dan nog verteld? Niets van dat waar het over gaat. Hoogstens liet hij (als hij goed teekende) me iets zien van de wegen, waarlangs God in Joppe de banen der openbaring Zichzelf bereidde. Maar niets ware daarmee gezegd over diezelfde bereiding van 's Heeren wegen met heel divergerende methode ten huize van Cornelius; niets over de openbaring zelf, niets over haar inhoud, doel en haar geweldige effect. Dat zijn maar enkele losse grepen; maar ze willen dan ook geen anderen dienst doen dan dat ze illustratie zijn bij de these, dat ik nog niet aan de eigenlijke hoedschap toegekomen ben, als ik in het conflict van David en Saul, of van David en Michal, of van David en Nathan, of van Mozes met het volk, of van Mozes en Mirjam, of van Mozes en Zippora, op karakters, psychologische situaties ed. breed ben ingegaan. Het psychische heeft in historische (!) stoffen slechts plaats voor wat de situatie-teekening betreft; niet voor wat de situatie-bepaling aangaat. Het biotische, enz., desgelijks. En als het er op aankomt, kan ik het psychische etc., indien ik er al over spreken kan (wat in de meeste gevallen van bijbelsche stoffen van historisch karakter bij gebrek aan voldoende gegevens!) onmogelijk (!) slechts werkelijk en doeltreffend verklaren uit de openbaringshistorische gegevens. Als de Heiland spijze nuttigt vóór Golgotha, doet Hij het anders en met andere psychische en fysieke ondervindingen, dan wanneer Hij het doet ná Paschen (Emmausgangers, wonderlijke vischvangst). En als de apostel Paulus de kerk van Corinthe gerid heeft door psychische „Vorgänge“ te verhinderen, preekstof en -maatstaf der pneumatische voorgangers te worden, ja, als hij zelf zwijgt en zwijgen moet over zijn psychische ondervinding bij de wegrukking in den derden hemel (hij kan de situatie niet eens teekenen), en als hij daarentegen het Woord en de groote werken Gods, verkondigen moet, dan moeten wij dat als homiletisch voorbeeld nemen. Daarvoor is nog zooveel werk te doen, dat we beter doen hen, die er voor pleiten, geduldig aan te hooren; beter doen, als we alsdan niet den „geest van K. S.“ ruiken, doch de letter der Schrift lezen. Den diepen zin daarvan te verstaan, vind ik vruchtbarder, dan aan het mij nog steeds onheldere Leidsche poëem een parafraze te geven, die ik dan óók nog niet begrijp.

8o. Eindelijk: weg met de fatale probleemstelling zelf van over-, onder-, middel-waardeering. Preken over de wet, in dit schema gewrongen, beteekenen maar ongelukken.

K. S.

1) Omdat de bijbel zelf zich er niet opzettelijk voor interesseert.

Jaarboek Geref. Kerken Indië.

In het laatste „Reformatie“-nummer gaf ik een aankondiging van het Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Ned.-Indië. Gaarne deel ik nog mee, dat het boek verkrijgbaar is bij den heer J. J. Kraan, Loosduinsche Kade 111, 's-Gravenhage, na storting of overschrijving van een bedrag van fl. — op zijn postgrootboek 181067, zooals dat in het begeleidend schrijven van de Commissie voor het Handboek gevraagd werd. Tot mijn spijt vergat ik het. Vele kerkeraden en gemeenteleden, die het graag zouden willen bestellen, weten niet, waar ze zijn moeten.

K. S.

Eudaemonisme in de Trilogie van Gulbranssen.

II.

Roel Houwink heeft in zijn bespreking van het tweede deel der trilogie van Gulbranssen in het Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur terecht gezegd dat het in de buurt van het evangelie lag. Dit is het moeilijke bij de beoordeeling van deze boeken, en oppervlakkige beschouwing zou doen concludeeren: hier hebben we een christelijk boek. Het moet aan het religieuze standpunt van Roel Houwink zelf liggen als hij bij de verschijning van het derde deel triumphtelijk opmerkt: wie door de lezing der beide vorige deelen bevooroordeeld zijn en het christelijk karakter der trilogie meenen te moeten loochenen, komen bedrogen uit, want de naam Christus op de lippen van den ouden Dag is geen fraseologie van de bekende bekeeringsromannetjes. Meer bevreemd het dat Dr. C. Tazelaar in Stemmen des Tijds tot een soortgelijke conclusie gekomen is. Bij nadere beschouwing blijkt immers hoe wezenlijk dit boek verschilt van de gedachten-gang in het boek Prediker.

In het boek Prediker is het vleesch volkomen gestruikeld, en dan wordt teruggewezd naar Gods geboden, en heengewezen naar den Christus, al wordt Zijn naam niet genoemd. In de

trilogie is keld, we Christus geform hoopen v en wordt zelf al diker hee rede, om licht dat Maar als bij Gods nog altijd terug o De oude openbar levenspra van Chri Dat hij omdat l gegroeid, kring op kunnen i het eind kan men leven pra Maar de dat he eigen p is er een het werk maar no monisme monisme stelling v in 't lever het euda nisme, di den term aan ontk observati leden te als hij zi aan zelfe ontkon bleems consta vreugde Doch he lossing v dat dit p mag niet ren dat moet de geluk en zoude an niet geda gestelde bereikt d daden, ze omdat omdat het niet Christus meen dal echte t laat, a brandt den affa breuk en van den een bes toch be op de i zegt er maar hij eindige t graag af het zoek in het e en het i gelden, v laat en e Wat d zoo dade het niet laat te d wordt d mensche liefde to gelding c stuk wot negatieve waarom is niet v lossen, b liefde prestatie eigen aa is en dat zal in d zijn dat zijn Hem Het is e over een was met al zie ik leven v zonde v hart da